

Literatūrinis Kuršių nerijos kraštovaizdis: P. Babicko *Gintaro krantas*

AURELIJA MYKOLAITYTĖ

Vytauto Didžiojo universitetas, K. Donelaičio g. 52, LT-44248 Kaunas

El. paštas: a.mykolaityte@hmf.vdu.lt

Remiantis Petro Babicko knyga *Gintaro krantas*, straipsnyje siekiama aptarti, kaip reflektuojamas Kuršių nerijos kraštovaizdis tarpukariu. Atskleidamas individualią vietos patirtį rašytojas pirmiausia sau atranda Kuršių neriją, todėl kelionės po Kuršių neriją apybraiža virsta subjektyviu pasakojimu, neretai įgaunančiu beletrizuotą formą. P. Babickas liudija išskirtinę vietos dvasią, didžiulį jos poveikį jausmams ir mintims. Knygos literatūrinį pasakojimą papildydamas savo paties meniškėmis nuotraukomis autorius sukuria įtaigų nepaprastos Kuršių nerijos paveikslą. Straipsnio pabaigoje daroma prielaida, kad P. Babickas Lietuvoje pradėjo ir įtvirtino literatūrinę tradiciją, kurioje Kuršių nerija pirmiausia atsiveria kaip visiškai skirtingas pasaulis, turintis savy didžiulius dvasinius kūrybinius turtus, įkvepiantis iš naujo atrasti save ir savo aplinką.

Raktažodžiai: Kuršių nerija, kraštovaizdis, literatūra, fotografija, vietos reikšmė

ĮVADAS

Vienas pirmųjų lietuvių kilmės rašytojų, minėjusių Kuršių neriją savo kūryboje, yra Liudvikas Rėza, gimęs Neringoje, Karvaičiuose. Vis dėlto šie XIX a. pradžios kūriniai lietuviams buvo mažai žinomi – vokiškai rašęs poetas tiesiog įsiliejo į vokiečių literatūros, skyrusios nemažai dėmesio Kuršių nerijai, tradiciją. Lietuvių kultūroje ši vieta ilgą laiką buvo *terra incognita*, kurią vienas pirmųjų lietuviams atrado Petras Babickas (1903–1991). Šis tarpukario rašytojas išgarsėjo ne tiek savo poezija ar proza, kiek kelionėmis: buvo apkeliavęs Europą, Aziją, lankęsis Afrikoje, Amerikoje. Viešnagių svečiose šalyse įspūdžiai nusėdo knygoje *Elada* (1939), *Brazilija* (1951). Vis dėlto didžiausio populiarumo sulaukė kelionių apybraiža *Gintaro krantas*, kurią P. Babickas parašė po kelionės pėsčiomis per Lietuvos pajūrį. Ši knyga buvo išleista net tris kartus: 1932, 1938 ir 1958 metais. Laikas nepasendino P. Babicko išleisto albumo, kuris ir šiandien įdomus tiek savo tekstu, tiek paties autoriaus fotografijomis. Šiame straipsnyje siekiama aptarti, kaip lietuvių rašytojas kuria literatūrinį Kuršių nerijos kraštovaizdį, kokią pradeda vietos vaizdavimo tradiciją lietuvių literatūroje.

YPATINGA ERDVĖ

Šios vietos ypatingumą dar XIX a. pradžioje buvo pabrėžęs vokiečių mokslininkas Wilhelmas von Humboltas, laiške žmonai rašęs: „Kuršių nerija tokia įstabi, kad ją būtina pamatyti kaip Ispaniją ir Italiją, kitaip siela ilgėsis praradus tokį stebuklingą vaizdą“ [1, 145].

Ši garsaus keliautojo mintis įkvėpė aplankyti Kuršių neriją ne vieną vokiečių menininką, tarp jų ir rašytoją Thomą Manną, kuris po vasaros atostogų Kuršių nerijoje paskaitose apie šį žemės kampelį klausytojams entuziastingai kalbėjo: „Mes keletui dienų nuvykome į Nidą ir buvome taip pavergti jos vietovaizdžio, kad, kaip Šventajame Rašte sakoma, nusprendėme ten pasistatyti trobelę“ [8, 235–236].

Knygą *Gintaro krantas* P. Babickas taip pat pradeda susižavėjimo persmelktais žodžiais: „Autorius įsitikinęs, kad žodžiais neįmanoma nusakyti tos skaisčios nuotaikos, gražiųjų sielos išgyvenimų ir kilnių jausmų, kurie atbunda žmoguje ritmingai ošiant jūros bangoms, o Neringos grožį ir žavingumą tegali atvaizduoti dailininko teptukas, spalvota filma ar kompozitoriaus poeto simfonija. Reikia pačiam pereiti Gintaro Krantą, paklysti jūrų platumoj, dūmoti ties didžiuliais Kuršių Neringos smėlio kalnais, svajoti Kopų pasakiškai ramių klonių tyloje ir paskrajoti Marių žydriuos plotuos, kad suprastum ir įvertintum mūsų žemės grožį“ [2, 2]. Tai pirmojo leidimo, pasirodžiusio 1932 m., žodžiai, skirti lietuvių skaitytojui, greta kurių buvo publikuojamos prakalbos anglų ir prancūzų kalbomis. Panašiai kaip W. Von Humboltas ar Th. Mannas, lietuvių autorius akcentuoja asmeninės patirties ypatingumą, skatina ir skaitytoją pamatyti ir pačiam išgyventi šios vietos dvasią.

Vėlesniuose leidimuose P. Babickas atsisakė tekstų užsienio kalbomis, atsigręždamas vien į lietuvių skaitytoją. To meto knygos recenzentai kone vienbalsiai pripažino, kad būtent lietuviams labai svarbu pažinti šį kraštą: „Malonu paimiti į rankas gražią knygą, dar malniau matyti ką nors apie gražiąją Lietuvą, apie tą *terra incognita*, kurios mes nepažįstame ir nesistengiame pažinti“, – 1932 m. rašė *Židinys* [7, 513]. Šiam intelektualų leidiniui antrino ir *Rytas*: „Tasai pajūris iki šiol yra buvęs mums beveik *terra ignota*“ [4, 6]. Jauniesiems rašytojams gana kritiškas Adomas Jakštas, pasirodžius *Gintaro krantui*, negailėjo pagyrų autoriui, dar neperkopusiam 30-ies: „Veikalo vertę pakelia vaizdžiai ir gyvai autoriaus aprašyti pajūrio pergyvenimai ir išpūdžiai. Mat gabus jaunas autorius yra matęs šį kraštą ne iš tolo, garlaisviu iš Klaipėdos į Nidą beplaukdamas, bet pėsčias jį apeidamas ir pas žvejus kuršius kurį laiką pagyvendamas. Jo vadovu po šį mums egzotišką „Gintaro krantą“ buvo ne kokie Bedeckeriai, bet sveikos ir jaunos jo akys ir jautri, sugebanti kiekvieną pergyvenimą atjausti jo širdis“ [4, 6].

Galima būtų sakyti, kad būtent nuo šios P. Babicko knygos Kuršių nerija lietuvių kultūrinėje savimoneje pradėta suvokti kaip ypatinga vieta, kaip ta, kurią būtina atrasti pirmiausia patiems lietuviams. „Nors vieną kartą gyvenime lietuvis turi aplankyti Neringos karalystę, kaip kad arabai lanko Meką. Ir čia jūrų marių, smėlio ir dangaus galių apsuptam kažkaip kitaip suplaka žmogaus širdis, kažkokius kitus garsus išgirsta žmogaus siela, ir atgimsti žmogus šventa savo esme ir atsikratai visa, kas menka, atgimsti skaistus, laisvas, kaip tas jūrų vėjas“ [3, 37], – šiais pakylėtais žodžiais knygos autorius kviečia savo tautiečius į Kuršių neriją.

Pabrėždamas šios vietos ypatingumą P. Babickas savotiškai prisijungia prie jau įsitvirtinusios vokiečių tradicijos, kita vertus, rašytojas siekia daugiau nei vokiečių autoriai – jis akcentuoja išskirtinę Kuršių nerijos svarbą patiems lietuviams, lietuvių kultūrinei savimonei. P. Babicko kūryboje atsiveria anaip tol ne vokiečių kultūros paženklinta pakrantė, o savas Gintaro krantas, kurį su Lietuva jungia dvasinė ir materialinė kultūra. Tokiame žvilgsnyje atsiranda vietos ne tik kraštovaizdžiui, bet ir ypatingiems žmonėms – šio krašto kultūrinės atminties saugotojams. Pavyzdžiui, Th. Mannas savo paskaitoje apie vietos žmones užsimeina tik probėgšmais, žvelgia kaip tyrinėtojas: „Žmonės čia nėra gražūs. Užtat labai draugiški. Žmonių tipas turi daug slaviškų bruožų: stambūs skruostikauliai, mėlynos išblukusios

akys“ [8, 237]. Vokiečių rašytojui, praleidusiam tris vasaras Nidoje, Kuršių nerija atsiveria kaip asmeninės patirties erdvė, nesusijungianti su vietos žmonių kultūrine savastimi, o štai P. Babickas sugeba įsijausti į vietos žmonių gyvenimus ir jų patirtį: tai akivaizdu ne tik tekste, aprašančiame Kuršių nerijos žvejų kasdienybę ir šventadienius, bet ir daugybės žvejų, jų moterų, vaikų nuotraukose.

KELIONĖ KAIP DVASINĖ PATIRTIS

Rašytojas dalijasi pačiais įvairiausiais kelionės įspūdžiais. Tą mozaikiškumą yra pastebėję ir pirmieji knygos skaitytojai: „Turinys gana įvairus: atskiri gamtos (jūra, kopos etc.) aprašymai, vietos žmonių, ypač žvejų buities vaizdai, istorinės ir geografinės žinios, liaudies padavimai, etnografiniai pastebėjimai, visuomeninės bei patriotinės refleksijos etc.“, – 1932 m. rašė *Židinys* [6, 511], o *Mokslo dienos* 1938 m. antrino: „Ir autorius klajoja ne tiktai po visą pajūrį, bet ir po jo istoriją, ir po jo literatūrą. Tarp kitko, čia išgirstume ir legendą apie Jūratę ir Kastytį, tik ne iš knygų, o iš žvejo lūpų. Čia tiek gamtos, geografijos, istorijos, literatūros, dailės ir net muzikos!“ [5, 333].

Vis dėlto net ir šiame iš pirmo žvilgsnio padrikame pasakojime galima išvelgti struktūrą – tai pajūrio žemėlapis, sujungiantis atskirus įspūdžius į vieną rišlų pasakojimą. Atskiros vietos yra kaip tik tie ženklai, pažadinantys vienokius ar kitokius jausmus, mintis, veikiantys atmintį. Taigi viskas yra susiję su pajūrio vietų refleksija, pasirinktu maršrutu, kuris tęsiasi nuo Lietuvos-Latvijos pasienio iki Vokietijos.

Pirmoji vieta šioje kelionėje yra skirta jūrai. „Kas kartą regėjo jūrą – ilgėsis ją vėl pamatyti, vis tiek, ar paklydęs painiuose gyvenimo labirintuose, ar džiaugsmo sklidina širdim skubės prie ošiančių bangų, nes stichija savo ritminga galia, nematomais saitais sieja žmogaus sielą ir pavergia jo valią“ [3, 5], – šiais žodžiais pradėdamas P. Babicko pasakojimas apie kelionę nuo Šventosios iki Nidos. Šis ėjimas nėra skubrus – tai tiesiog buvimas kelyje nebijant užtrukti nepasiekus tikslo, greičiau tikslas yra kiekviena vieta. Jau kelionės pradžioje kelias dienas apsistojama pas Šventosios apylinkių žvejus, kartu plaukiama į jūrą, klausomasi jų pasakojimų (tarp jų – apie Jūratę ir Kastytį), stebimi veidai, gilinamasi į būdą. Žvejo gyvenimas anaipol neromantizuojamas: atskleidžiama šių žmonių ištvermė jūroje, dažnas rizikavimas savo gyvybe ir kartu neleidžianti pasiduoti drąsa. Šalia žvejų paveikslo kaip kontrastas atsiduria Palangos vasarotojai ir jų tuščios šnekos apie svorį, valgi.

Vietą kelionės apybraižoje padeda suvokti ne tik jos žmonės, gamta. Ne mažiau svarbi ir kultūrinė atmintis: prisimenamas pirmas lietuviškas spektaklis „Amerika pirty“, legendos apie Birutę ir Kęstutį, o štai rymant ant Birutės kalno atgimsta Vinco Mykolaičio-Putino eilės [3, 16]:

*Žiūri tolumon – ir iš lengvo širdyje
Sūpuojantis ilgesio aidas atgyja.
Rodos, šaukia kas sielą vis skristi tenai,
Kur jungias dangus ir gelmių vandenai,
Kur saulė puikiausiai supynė dažus,
Kur dega dangus toks didingas, gražus.*

Taigi vieta gali sujungti pačias įvairiausias patirtis: tiek dabarties įspūdžius, tiek praeities impulsus, tiek poetinius išgyvenimus. Viskas virsta įvairialype dvasine savastimi, viduje

išgyventa tikrove. Atrodo, kad ši P. Babicko kūrybos savybė ir lėmė kelionės apybraižos *Gintaro krantas* populiarumą: ne objektyvus žvilgsnis iš šalies, o subjektyvus vietos pamatymas tampa svarbiausias.

Kai kurios vietos praeinamos tarsi jų nė nepastebint – dėl to priekaištavo tarpukario recenzentai. Tai liudija, jog rašytojui svarbu ne turistinis vietų katalogas, o jo paties susikurtas maršrutas. Daugiausia dėmesio *Gintaro kranto* žemėlapyje skiriama ne Šventajai, Palangai ar Klaipėdai, o Kuršių nerijai, apie kurią yra didžioji knygos dalis. Šioms vietoms aprašyti rašytojas ieško ypač poetiškų žodžių:

„Neringa – muzikos kūrinys! Nesuprastas, neįvertintas. Neringa – poema, kurios pradžios mes negirdėjome. Neringa – įkvėpimas visiems tiems, kurie turi sielą ir širdį. Neringa – dar neperskaitytas lapas mūsų tėvynės gyvenimo knygoj!

Tos graudžios, dabar, deja, nykstančios žvejų dainos, pasakos, legendos, tie atpustomi kadaise po smėliu palaidoti kaimai; žmonių kaulai, liūdnei boluoją tarp šnarancio smėlio, skaištaus gintaro klodai, puošnūs mūsų senosios kultūros radiniai, toji skambanti lakoniška žvejų kalba, jų nuolatinė kova su gamta, užgrūdinusi jų būdą ir padariusi kilniais jų veidus – visa tai prašyte prašosi apdainuojama, atvaizduojama, įamžinama“ [3, 21].

P. Babickas Neringą vadina pasakišku žemės kampeliu, svajonių šalimi, nuostabiu sapnu. Jis bendrauja su krašto žmonėmis, mariose ir jūroje kalbančiais kuršiškai, bažnyčioje ir namie – lietuviškai, o viešojoje vietoje – vokiškai, išgirsta jų intymias istorijas, klausosi gamtos kalbos, aplanko užpustytą Karvaičių kaimą, kuriame gimė rašytojas L. Rėza. Ši įvairialypė Kuršių nerijos patirtis labiausiai traukia skaitytoją būtent savo daugiabalsiškumu, kuriame dera poezija ir proza, būtis ir buitis.

Knygoje rašoma ne tik apie pirmąją gamtą, nuoširdžius žmones, bet ir užsimenama apie skaudžius patyrimus: „Jugendherberge“ statytojai sunaikina vieno kiemo pasididžiavimą – neseniai sulipdytus vartų stulpelius. Būtent dėl stiprėjančio vokiečių šovinizmo, kurį P. Babickas tik greitomis pamini, Th. Mannas nebegali 1933 m. sugrįžti į Nidą: dar vasarojant Kuršių nerijoje rašytojui siunčiami grasinamieji laišukai, prie namo kažkieno numetama apdeginta *Budenbrokų* knyga [8, 264]. Tai, kas vokiečių rašytojui atrodo kaip kylanti grėsmė, gerai žinant nacių įtaką visuomenei ir jų pradėtą brutalią veiklą (žudynės Karaliaučiuje 1932 m. priverčia rašyti aštrų straipsnį, skirtą inteligentijai ir kviečiantį atsitokėti), lietuvių autoriui tėra tik nedidelis gyvenimo Kuršių nerijoje epizodas: skirtingos patirtys diktavo skirtingus sprendimus ir apie pačią vietą. Tik P. Babicko pasakojimas apie koncentracijos stovyklą, buvusią dauboje tarp pustomo smėlio, perteikia niūrią dabarties nuotaiką, kylančią iš susidūrimo su vietos istorija:

„Nusileidžiu pakalnėn į nykią daubą tarp pustomo smėlio. Vaizdas iš tikrųjų nykus. Nematyti nei Marių, nei jūros, tik dangus ir smėlis. Tikra mirties dauba.

Pasakoja čia buvus belaisvių koncentracijos stovyklą, kurioje buvę uždaryti prancūzų kariai. Ne vienas jų mirė ilgdamasis savo saulėtos tėvynės. Vokiečiai esą tyčia prancūzus gabenę į Neringą, keršydami jiems už vokiečių siuntimą į Maroką. Dabar tik kažkokios dėžutės, keistai čezėdamos tarp pustomo smėlio, ir keletas plytų dar primena čia taip neseniai vykusią tragediją“ [3, 33].

Taigi konkreti vieta tampa pačių įvairiausių išgyvenimų impulsu, sujungdama savas ir kitų patirtis. Tuo subjektyvumu ši kelionių apybraiža iki šiol tebėra įdomi ir patraukli kaip

to meto literatūrinis Kuršių nerijos kraštovaizdis, padedantis atpažinti tą vietą kaip savą erdvę, su kuria sieja daugybę potyrių.

Apybraiža baigiama ypatingos dvasinės pagavos aprašymu: vieta tampa ne tik įdomi, bet ir stipriai mylima. Šis potyris įprasminamas pasakojimu apie žvejų dukterį: iš pradžių žavimasi šia išskirtine pozuotoja, paskui spontaniškai ji kviečiama į Kauną ir prašoma būti žmona... Tai, kas svetima, į ką žiūrėta iš tolo, tyrinėjant pavirsta sava: santykis su mergina tampa pasakotojo santykio su pačia Kuršių nerija simboliu. Neatsitiktinai paskutinės kelionių apybraižos eilutės skamba kaip meilės prisipažinimas vietai ir jos žmonėms: „Marių vaikai, kad jūs žinotumėt, kaip aš jus myliu. Abu, visus, visas kopas“ [3, 46].

Nuo subjektyvaus vietos patyrimo tarsi visai atitrūksta greta išspausdintos dvi novelės „Gintaro jūrų daina“ ir „Marių pasaka“, kuriose jau nebelieka atvirai perteikiamo santykio su Kuršių nerija. Paradoksalu, bet liudydamas asmenišką patirtį P. Babickas sukuria įdomų, patrauklų keliautojo personažą, o atsiribodamas nuo savojo „aš“ neretai pakliūva į deklaratyvumo, patoso pinkles, tekstas nebetenka kelionių apybraižos įtaigos ir gyvumo.

SAVITAS VIETOS SUVOKIMAS FOTOGRAFIJOSE

P. Babickas rašė panašiai kaip ir kiti kelionių apybraižų meistrai, kuriems svarbus būtent subjektyvusis kelionės turinys. Literatūrologė Imelda Vedrickaitė, tyrusi Antano Vaičiulaičio kelionių knygas, daro prielaidą, kad „daugelio kitų rašytojų kelionių kronikos, dienoraščiai ar apybraižos nukelia mus į paradoksaliai subjektyviausią raiškos lauką, ir skaitytojai, tikėjęsi dokumentiško tikrovės atspindžio, atsiduria totalioje subjektyvumo eksponavimo ir literatūrinės konvencijos, iš dalies pavaldžios istoriniam meno srovių diktatui, stichijoje“ [9, 152].

Išties ne subjektyviu pasakojimu *Gintaro krantas* yra savitas, išsiskiria iš kitų to meto kelionių aprašymų. Didžiausias išskirtinumas ir naujiena – gausybė fotografijų, kurios yra savotiškas akompanimentas, dar vienas vaizdinis tekstas greta literatūrinio aprašymo. „Autorius čia meniškai suderino fotografinius ir aprašomuosius jūros gyvenimo vaizdus. Jo sugebėjimas fotoaparatu užfiksuoti dinامينius gyvenimo šypsnius ir jo gyvas, šypsantis rašto stilius ir duoda drauge „Gintaro kranto“ judamąją menišką filmą“, – rašė *Mokslo dienos* 1938 m. [5, 333].

Vartant visų trijų leidimų albumus nesunku pastebėti, kad vis didėja dėmesys fotografijai, iš miniatiūrinės iliustracijos ji tampa gerai matomu Kuršių nerijos vaizdu, kol galiausiai, trečiajame leidime, virsta organine visumos dalimi – tą galbūt lėmė išeivijos dailininko Vlodo Vijeikio meninė intucija. Tokių albumų iki šiol Lietuvoje nėra daug, tuo labiau kad fotografai nėra linkę rizikuoti rašydami tekstus, o rašytojai – rodyti savo fotografijas; knygos sujungti skirtingų menininkų kūriniai neretai būna atitrūkę vienas nuo kito.

Šiuo atžvilgiu P. Babicko atvejis išskirtinis: studijavo literatūrą, iki šio albumo pasirodymo buvo išleidęs eilėraščių rinkinį *Geltona ir juoda* (1930), apysakų knygą *Vakar* (1931) ir kartu intensyviai domėjosi fotografija – tais pačiais 1932 m., kai pasirodė *Gintaro krantas*, surengė pirmąją Lietuvoje personalinę fotografijų parodą, kurioje eksponavo per 300 nuotraukų. Tarpukariu netgi buvo sulaukęs tarptautinio pripažinimo kaip fotografas – Paryžiaus meno ir technikos parodoje 1937 m. jo darbai buvo apdovanoti aukso medaliu [10, 10]. Tai gana unikalus atvejis lietuvių kultūros istorijoje, todėl akivaizdu, kad kelionių apybraiža *Gintaro krantas* yra tiesiog kitoks kūrinys to meto knygų kontekste: pavyzdžiui, A. Vaičiulaičio kelionių apybraiža *Nuo Sirakūzų lig šiaurės elnio* (1937) teturi tik vieną kitą fotografiją, jos formatas nė kiek neprimena albumo.

P. Babicko fotografiją ir tekstą jungia tie patys akcentai – atskirų vietų gamta ir žmonės, kurie yra neatsietina Kuršių nerijos kraštovaizdžio dalis. Tiek aprašydamas atskirą vietą, tiek ir fotografuodamas knygos autorius yra dėmesingas vietos dvasiai, aplinkos koloritui, siekia perteikti tai, kas atskirai vietai yra specifiška, yra konkrečios tikrovės dalis. Nuotraukas galima būtų vadinti dokumentinėmis, perteikiančiomis gyvenimo kasdienybę Kuršių nerijoje (išplaukiantys laivais žvejai, vėjų nugairinti jų veidai, vyrai, moterys, vaikai), bet dar labiau meninėmis – jomis sugebama perteikti kopų didybę ir galią, permainingas jūros nuotaikas, marių pakrantės grožį, vietos žmonių būdą... Menininkas sukuria įtaigų tapybišką ir muzikalų Kuršių nerijos išpūdį, kuris padeda skaitytojui susikurti vaizduotėje ypatingą vietos koloritą – tad ir tekstu, ir fotografija P. Babickas yra tikras Kuršių nerijos dainius. Kelionių apybraižą *Gintaro krantas* drąsiai galima vadinti albumu, kuriame įtaigiu kelionės pajūriu aprašymu ir vaizdu perteikiama meilė šiam egzotiškam Lietuvos kraštui.

IŠVADOS

Galima daryti prielaidą, kad P. Babickas pradėjo ir įtvirtino Lietuvoje Kuršių nerijos kaip ypatingos erdvės vaizdavimo tradiciją. Išskirtina tai, kad šiam rašytojui kelionių apybraižoje rūpėjo ne tik papasakoti apie gamtą, vietos žmones (tokie pasakojimai būdingi vokiečių kalba rašytuose tekstuose), bet ir kultūros kontekstai, tolina ir artima vietos praeitis, sąsajos su Lietuva. Tai ne išmoktas, prisiimtas regėjimas, o savas, individualus žvilgsnis į skirtingas Lietuvos pajūrio vietas. Daugiausia dėmesio skiriama Kuršių nerijai, ypač Nidai, šios vietos savitumui. Akivaizdu, kad knygoje vengiama labiau gilintis į istorinį to meto kontekstą, kurį yra paliudijęs vokiečių rašytojas Th. Mannas, 1930–1932 m. vasaromis gyvenęs Nidoje ir jautęs vis didėjantį nacių spaudimą. Galbūt sąmoningai siekta atsisiriboti nuo vokiškosios tematikos, o galbūt tiesiog vengta „politikuoti“ ar net neįžvelgta grėsmės. Tai buvo visų pirma dvasinė kelionė, kurioje svarbiausia ne dokumentuoti, ne tapti laiko metraštininku, o liudyti vidinius išgyvenimus, siejančius su vieta ir jos žmonėmis. Subjektyvius kelionės išpūdžius rašytojas papildė savo paties darytomis meniškoms nuotraukoms – tai *Gintaro kranto* savitumas ir vertė. Galbūt šio albumo sėkmė paskatino ir kitus menininkus imtis panašių darbų – jungti tekstą ir fotografiją. 1932 m. pasirodžiusį albumą *Gintaro krantas*, sulaukusį dar dviejų leidimų 1938 ir 1958 metais, galima laikyti svarbiu kultūros įvykiu Lietuvoje: tai bene didžiausias ir svarbiausias šio rašytojo ir fotografo kūrybinis darbas, padėjęs išsaugoti ateinančioms kartoms tarpukariu pamatytą Kuršių nerijos kraštovaizdį.

Gauta 2011 02 15
Priimta 2011 04 06

Literatūra

- [1] ALBRECHT, Dietmar. *Keliai į Sarmatiją. Dešimt dienų Prūsijoje*. Iš vokiečių kalbos vertė O. Aleksa. Vilnius: Baltos lankos, 1998.
- [2] BABICKAS, Petras. *Gintaro krantas*. Kaunas: Lietuvos šaulių s-ga, 1932.
- [3] BABICKAS, Petras. *Gintaro krantas*. Kaunas: Sakalas, 1938.
- [4] JAKŠTAS, Adomas. Babickas P. *Gintaro krantas*. Recenzija. *Rytas*, 1932, Nr. 195, p. 6.
- [5] L. K. Babickas P. *Gintaro krantas*. Recenzija. *Mokslo dienos*. 1938, Nr. 5–6, p. 332–334.
- [6] M. Pk. Babickas P. *Gintaro krantas*. Recenzija. *Židinys*, 1932, Nr. 12, p. 510–513.
- [7] S. K. Babickas P. *Gintaro krantas*. Recenzija. *Židinys*, 1932, Nr. 12, p. 510–513.

- [8] STEPANAUSKAS, Leonas. *Tomas Manas ir Nida*. Vilnius: Amžius, 1996.
- [9] VEDRICKAITĖ, Imelda. Antano Vaičiulaičio kelionių knygos: atspindžio problema. Iš: *Būties harmonijos ilgesys*. Sudarė L. Tidikytė. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2006, p. 152–171.
- [10] ŽVIRGŽDAS, Stanislovas. P. Babickas – mūsų gintarinio pajūrio dainius. *Dienovidis*, 1999 05 21–27, p. 10.

AURELIJA MYKOLAITYTĖ

The literary landscape of the Curonian Spit: Babickas' book "The Amber Seashore"

Summary

The article analyzes how the landscape of the Curonian Spit was understood in Babickas' book "The Amber Seashore", what was important to the writer. Babickas described the place which was for many Lithuanians only "terra incognita". The Curonian Spit had no significance in Lithuanian literature for a very long time as compared with other landscapes, for example, the Nemunas and the Neris. The focus is made on the literary description of the Curonian Spit in Independent Lithuania, when the first and second editions of the album "The Amber Seashore" were published. Babickas was interested in its specific nature, people, and cultural traditions. The writer tried to render his individual emotional and intellectual experience and to revive the cultural memory of this place. The landscape of the Curonian Spit was represented not only by written texts, but also by artistic photographs. This album, which had even three editions (1932, 1938 and 1958), could be a good example for other Lithuanian authors who wrote about the Curonian Spit later.

Key words: the Curonian Spit, landscape, literature, photograph, significance of place